

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

SPIUPEIN E.O.

TE MIDDELHARNIS

GEMEENTE GOEREE-OVERFLAKKEE

Archeologie

archeologisch onderzoek

Spuiplein e.o. te Middelharnis

Opdrachtgever	Rho Adviseurs voor leefruimte Postbus 150 3000 AD Rotterdam
Rapportnummer	7794.001
Versienummer¹	2 (definitief)
Datum	13 november 2018
Vestiging	Zuid-Holland Max Euwelaan 21-29 3062 MA Rotterdam 010 - 7640828 rotterdam@econsultancy.nl
Opsteller	drs. A.J. Wullink
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	drs. A.H. Schutte
Paraaf	

© Econsultancy bv, Rotterdam

Foto's en tekeningen: Econsultancy bv, tenzij anders vermeld.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Econsultancy aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN: 2210-8777 (Analoog rapport)

ISSN: 2210-8785 (Digitaal rapport E-depot)

¹ Versie 1 betreft een rapport waarvan geen beoordeling van de bevoegde overheid is ontvangen, bij versie 2 is het rapport wel beoordeeld door de bevoegde overheid.

Administratieve gegevens plangebied		
Projectcode	7794.001	
Toponiem	Spuiplein e.o.	
Opdrachtgever	Rho Adviseurs voor leefruimte	
Gemeente	Goeree-Overflakkee	
Plaats	Middelharnis	
Provincie	Zuid-Holland	
Kadastrale gegevens	Middelharnis, sectie B, percelen 4033, 4951, 5672 – 5675, 5793, 7186, 7187, 7315, 7337, 8044 en 8112	
Omvang plangebied	circa 9.250 m ²	
Kaartblad	43B (1:25.000)	
Coördinaten centrum plangebied	X: 70.555/Y: 419.790	
Bevoegde overheid	Gemeente Goeree-Overflakkee Postbus 1 3240 AA Middelharnis	T: 0187-475555 E: info@goeree-overflakkee.nl
Onderzoeksmelding ARCHIS3	4644332100	
Archeoregio NOaA	14 Zeeuws kleigebied	
Beheer en plaats documentatie	Econsultancy, Rotterdam; Provinciaal Archeologisch Depot Zuid-Holland	
Uitvoerders	Econsultancy, drs. A.J. Wullink	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is onder meer gecertificeerd voor protocollen 4003 en 4004 van de BRL SIKB 4000. Verder is Econsultancy lid van de Nederlandse Vereniging van Archeologische Opgravingsbedrijven (NVAO). De leden van de NVAO bieden kwalitatief hoogstaand archeologisch onderzoek. Het lidmaatschap is een waarborg voor kwaliteit en betrouwbaarheid. Tevens is Econsultancy aangesloten bij de Vereniging van Ondernemers in Archeologie (VOiA). De VOiA behartigt de belangen van meer dan 100 bedrijven in alle takken van de archeologie.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving. Een booronderzoek wordt in het algemeen uitgevoerd door het steekproefsgewijs onderzoeken van de bodem, waardoor het, op basis van de resultaten van een booronderzoek, onmogelijk is garanties af te geven ten aanzien van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden. In dit kader dient ook opgemerkt te worden dat geraadpleegde bronnen niet altijd zonder fouten en volledig zijn. Daar Econsultancy voor het verkrijgen van historische informatie afhankelijk is van deze bronnen, kan Econsultancy niet instaan voor de juistheid en volledigheid van deze informatie.

SAMENVATTING

Econsultancy heeft in opdracht van Rho Adviseurs voor leefruimte een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor het plangebied gelegen aan de Spuiplein e.o. te Middelharnis in de gemeente Goeree-Overflakkee. De initiatiefnemer heeft het voornemen om in het plangebied woningen te realiseren. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, moet eerst een wijziging van het bestemmingsplan te worden doorgevoerd. Hierbij moet ook inzichtelijk te worden gemaakt welke archeologische waarden binnen het plangebied kunnen worden verwacht. De noodzaak tot archeologisch onderzoek vloeit voort uit het Verdrag van Malta (1992) en de Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2006). Het archeologisch onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek.

Binnen het plangebied worden in de ondergrond getijdeafzettingen van het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk) verwacht, die in het Mesolithicum en Neolithicum zijn afgezet. Op deze mariene afzettingen is in de periode Neolithicum – IJzertijd een pakket Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop) gevormd. Vanaf de Romeinse tijd is dit Hollandveen (grotendeels) verdwenen door mariene erosie en is een dik pakket getijdeafzettingen van het Laagpakket van Walcheren (Formatie van Naaldwijk) afgezet. In 1465 is de Polder Oudeland van Middelharnis aangelegd en is Middelharnis zelf gesticht. Het plangebied ligt oorspronkelijk buitendijks, tegen de dijk aan en pal ten westen van de haven. In de tweede helft van de 18^e eeuw is de nieuwe haven aangelegd en in de loop van de 19^e eeuw wordt het plangebied volgebouwd. In de zuidelijke helft van het plangebied heeft de spuikolk gelegen, die na de Tweede Wereldoorlog is gedempt.

Uit het vooronderzoek kan worden geconcludeerd dat bin het plangebied archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen (na 1465) en de Nieuwe tijd worden verwacht. Deze resten, onder andere in de vorm van ophooglagen en funderingsresten, worden vanaf het maaiveld verwacht en worden daarom bedreigd door de voorgenomen ontwikkelingen.

Econsultancy adviseert om bij de op handen zijnde bestemmingsplanwijziging de bestaande dubbelbestemmingen te handhaven. Bij toekomstige vergunningplichtige bodemingrepen zal eerst verder onderzoek nodig zijn om de archeologische waarde van het gebied vast te stellen. Dit onderzoek kan, omdat er ook funderingsresten worden verwacht, het best worden uitgevoerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek, karterende/waarderende fase, door middel van proefsleuven.

Bovenstaand advies is van Econsultancy. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat de bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Goeree-Overflakkee), die vervolgens een besluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethode. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Econsultancy wil de opdrachtgever er daarom ook op wijzen dat, mochten tijdens de geplande werkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen, er conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016 een meldingsplicht geldt bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de gemeente Goeree-Overflakkee of de provincie Zuid-Holland).

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	BUREAUONDERZOEK	1
2.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	1
2.2	Methoden	1
2.3	Afbakening en huidige situatie van het plangebied	2
2.4	Toekomstige situatie	3
2.5	Aardwetenschappelijke gegevens	3
2.6	Beschrijving van het historische gebruik	5
2.7	Archeologische waarden	6
2.8	Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	6
3	CONCLUSIE EN ADVIES	7
	LITERATUUR	8
	BRONNEN	9

LIJST VAN TABELLEN

- Tabel I. Aardwetenschappelijke gegevens plangebied
Tabel II. Gespecificeerde archeologische verwachting

LIJST VAN AFBEELDINGEN

- Figuur 1. Ligging van het plangebied binnen Nederland
Figuur 2. Het plangebied op de kadastrale kaart
Figuur 3. Het plangebied op een luchtfoto
Figuur 4. Toekomstige situatie
Figuur 5. Paleogeografische ontwikkeling in het plangebied
Figuur 6. Het plangebied op de geomorfologische kaart
Figuur 7. Maaiveldhoogte in het plangebied
Figuur 8. Het plangebied op de bodemkaart
Figuur 9. Het plangebied op een kaart uit 1758
Figuur 10. Het plangebied op de kadastrale minuut uit de periode 1811 - 1832
Figuur 11. Het plangebied op historisch kaartmateriaal
Figuur 12. Het plangebied op de gemeentelijke beleidskaart
Figuur 13. Archeologische waarden en onderzoeken

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2 Onderzoeksmeldingen
Bijlage 3 Vondstmeldingen

1 INLEIDING

Econsultancy heeft in opdracht van Rho Adviseurs voor leefruimte een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor het plangebied gelegen aan de Spuiplein e.o. te Middelharnis in de gemeente Goeree-Overflakkee. De initiatiefnemer heeft het voornemen om in het plangebied woningen te realiseren. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, moet eerst een wijziging van het bestemmingsplan te worden doorgevoerd. Hierbij moet ook inzichtelijk te worden gemaakt welke archeologische waarden binnen het plangebied kunnen worden verwacht. De noodzaak tot archeologisch onderzoek vloeit voort uit het Verdrag van Malta (1992) en de Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2006).

Het archeologisch onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek (hoofdstuk 2). Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt een advies gegeven of vervolgstappen noodzakelijk zijn (hoofdstuk 3).

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in oktober 2018 door drs. A.J. Wullink (senior prospector). Het rapport is gecontroleerd door drs. A.H. Schutte (senior KNA-archeoloog).

2 BUREAUONDERZOEK

2.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het bureauonderzoek is om een antwoord te vinden op de vraag wat de gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied is. Om deze vraag te beantwoorden wordt een inventarisatie gemaakt van bekende aardwetenschappelijke, archeologische en (cultuur)historische gegevens. Aan de hand deze inventarisatie wordt het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

2.2 Methoden

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen en normen zoals aangegeven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.0, 07-06-2016), die is vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie en is ondergebracht bij het SIKB te Gouda.

Voor de uitvoering van het bureauonderzoek gelden de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. De resultaten van dit onderzoek worden in dit rapport weergegeven conform specificatie LS06.²

Binnen dit onderzoek zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening van het plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01);
- beschrijving van de huidige en toekomstige situatie (LS02);
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03);
- beschrijving van bekende archeologische en historische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04);
- opstellen van een gespecificeerde verwachting (LS05).

² Beschikbaar via www.sikb.nl.

Bij het uitvoeren van deze werkzaamheden zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- het Archeologische Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- geologische kaarten, geomorfologische kaarten en bodemkaarten;
- DINOLoket;
- relevante (wetenschappelijke) literatuur en historisch kaartmateriaal;
- bouwhistorische gegevens;
- de recente topografische kaart (schaal 1:25.000);
- recente luchtfoto's;
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- de archeologische verwachtingskaarten van de gemeente Goeree-Overflakkee;

2.3 Afbakening en huidige situatie van het plangebied

Afbakening

Het plangebied ligt aan de noordkant van de bebouwde kom van Middelharnis, globaal tussen het Spuiplein in het zuiden, de Sommeldijkse Havendijk in het westen, het Kanaal in het noorden en de Brandsteeg in het oosten. In het plangebied liggen de Visserstraat en het Nieuwdorp. Het plangebied ligt in de kadastrale gemeente Middelharnis, sectie B en omvat (delen van) percelen. 4033, 4951, 5672 – 5675, 5793, 7186, 7187, 7315, 7337, 8044 en 8112. De oppervlakte van het plangebied is circa 9.250 m². De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1 en figuur 2.

Huidige situatie

Het plangebied is grotendeels in gebruik als openbare weg of parkeerplaats. In het plangebied staan nog een paar woningen, namelijk Visserstraat 63, Spui 8 en Spui 50. In het noordwesten van het plangebied ligt een grasveld. De huidige situatie is weergegeven in figuur 3.

Vigerend beleid

Volgens het vigerend bestemmingsplan *Beschermde stads- en dorpsgezichten* heeft het centrale deel van het plangebied een dubbelbestemming 'waarde – archeologie 3'. Volgens de bijbehorende planregels is archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemverstorende werkzaamheden groter dan 100 m² en dieper dan 30 cm –mv. In het plangebied liggen twee gedempte watergangen die geen dubbelbestemming hebben.³

Bodemloket

Volgens het bodemloket⁴ zijn er in het plangebied enkele milieukundige onderzoeken uitgevoerd. Een deel van het terrein moet nog nader worden onderzocht.

³ www.ruimtelijkeplannen.nl

⁴ www.bodemloket.nl

2.4 Toekomstige situatie

De initiatiefnemer heeft het voornemen om in het plangebied woningen te ontwikkelen. De bestaande bebouwing wordt hiertoe gesloopt. In het westen van het plangebied wordt een appartementengebouw met 15 woningen gerealiseerd, in het oostelijke deel worden 16 geschakelde, grondgebonden woningen gebouwd. Ook de openbare ruimte wordt opnieuw ingericht. Het is in deze fase van de planvorming nog niet bekend wat de aard, oppervlakte en diepte van de bodemingrepen gaat zijn. De toekomstige situatie is weergegeven in figuur 4.

2.5 Aardwetenschappelijke gegevens

De volgende aardwetenschappelijke gegevens zijn bekend van het plangebied:

Tabel 1. Aardwetenschappelijke gegevens plangebied

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Geologie	Formatie van Naaldwijk met inschakelingen van de Formatie van Nieuwkoop
Geomorfologie	Bebouwd
Bodemkunde	Leek-/woudeerdgronden
Grondwatertrap	III of V*

Landschappelijke ontwikkeling

Het plangebied ligt op het eiland Goeree-Overflakkee in het Zeeuws zeekleigebied. De landschappelijke ontwikkeling van dit gebied hangt nauw samen met de holocene zeespiegelstijging en zal worden geschetst aan de hand van de paleogeografische kaarten⁵ in figuur 5.

Aan het begin van het Holoceen (10.000 jaar geleden) staat de zeespiegel zo'n 100 m lager dan nu. Het plangebied ligt dan net ten noorden van een rivierdal dat ten oosten van Middelharnis uitkomt op het pleistocene dal van de Schelde (zie figuur 5A). Met het stijgen van de zeespiegel ontstaat in West-Nederland in het eerste deel van het Holoceen een getijdegebied. Aan de zeezijde wordt het getijdegebied begrensd door een open systeem van strandwallen en aan de landzijde, in de kustvlakte, ontstaat een veengebied. In de pleistocene dalen ontstaan grote getijdegeulen, die de pleistocene ondergrond eroderen. In het plangebied heeft een holocene getijdegeul zich, volgens een reconstructie door Vos & De Vries, ingesneden tot -20 m NAP. Het diepste deel van deze geul, ten zuiden van het plangebied ligt tussen -20 en -25 m NAP.

Rond 5500 v. Chr. (zie figuur 5B) ligt het plangebied midden in de open water. In de omgeving komen wel enkele wadplaten voor, maar het aaneengesloten waddegebied ligt verder naar het oosten. Rond 3850 v. Chr. heeft het getijdegebied zich in westelijke richting uitgebouwd en ligt het plangebied op een wadplaat, ten noorden van een geul (zie figuur 5C). Na 3850 neemt de zeespiegelstijging af en slibt het waddegebied op en ontstaan kwelders. Rond 2750 v. Chr. ligt het plangebied in een kwelder (figuur 5D). Na 2750 v. Chr. sluiten de strandwallen zich aan. Het getijdegebied verandert in een lagune die langzamerhand verzoet en waarin veen wordt gevormd. Rond 1500 v. Chr. (figuur 5E) is de hele lagune overveend. De veengroei gaat door tot het begin van onze jaartelling. Dan wordt, door natuurlijke drainage, bewoning op het veen mogelijk. Doordat de drainage van het gebied door gaat en door de ontginning door de mens wordt versterkt, daalt het maaiveld en na 300 n. Chr. dringen getijdegeulen het veengebied binnen. Hierbij verdwijnen grote delen van het veen en op het resterende veen wordt een kleidek afgezet. In deze periode raakt het gebied grotendeels ontvolkt.

⁵ Vos & De Vries, 2015

Rond 800 n. Chr. (figuur 5H) ligt het plangebied in een getijdegebied ten zuiden van een voorloper van het Haringvliet. Het getijdegebied breidt zich steeds verder uit. In de Late Middeleeuwen is Overflakkee niet meer dan een verzameling slikken en schorren. Vanaf de 13^e eeuw worden de hoog opgeslibde schorren ingepolderd. De oudste polders vormen de kernen van het later eiland Overflakkee: Polder Dirksland (1285), de Polder Oudeland (van Sommelsdijk; 1341), Polder Oudeland van Middelharnis (1465) en Polder Oudeland van Oude-Tonge (1481). De gebieden buiten deze polders slibden verder op en werden ook ingepolderd.

Geologie

De getijdeafzettingen die in het Vroeg- en Midden-Holoceen in het gebied zijn afgezet, vormen het Wormer Laagpakket binnen de Formatie van Naaldwijk. Het veen dat hierop is gevormd vormt het Hollandveen Laagpakket binnen de Formatie van Nieuwkoop. De getijde-afzettingen die vanaf de Romeinse tijd zijn afgezet, vormen het Walcheren Laagpakket binnen de Formatie van Naaldwijk.⁶ Uit boringen in het DINO-loket⁷ blijkt dat ten noorden van het plangebied een dik pakket (>6 m) Walcheren-afzettingen wordt aangetroffen (boringen B43B0487; 230 m NW en B43B0462; 270 m NO van het plangebied). Ten zuiden van het plangebied wordt een 3 tot 4 m dik pakket Walcheren-afzettingen aangetroffen op een dunne laag Hollandveen op Wormer-afzettingen aangetroffen (boringen B43B0663; 600 m ZO en B43B0007; 500 m ZW van het plangebied). Gezien de ligging van het plangebied aan de rand van het Oudeland van Middelharnis, is het waarschijnlijk dat ook in het plangebied een dik pakket Walcheren-afzettingen wordt aangetroffen en dat het Hollandveen geheel is verdwenen.

Geomorfologie en maaiveldhoogte

Volgens de geomorfologische kaart van Nederland (figuur 6) ligt het plangebied in bebouwd gebied en is het dus niet bekend welke landvormen hier oorspronkelijk hebben gelegen. De omgeving van Middelharnis bestaat echter uit vlaktes van en welvingen in getijdeafzettingen (codes 2M35 en 3L20).

Volgens het Actueel hoogtebestand van Nederland (AHN3; figuur 7) ligt het maaiveld in het plangebied tussen 1 en 2,6 m NAP. De lage delen betreffen, zo blijkt uit historisch kaartmateriaal (zie volgende paragraaf), gedempte watergangen. De hogere delen betreffen, gezien de ligging van het plangebied in de historische kern, waarschijnlijk historische ophooglagen. Het maaiveld buiten de historische kern ligt tussen 0 en 1 m NAP.

Bodem en grondwater

Volgens de bodemkaart van Nederland (figuur 8) ligt het plangebied in bebouwd gebied. Ten noorden van het plangebied komen kalkrijke poldervaaggronden voor. Dit zijn kleigronden met een slecht ontwikkelde bovengrond. Door periodieke hoge grondwaterstanden komen binnen 50 cm –mv roestvlekken voor.

De grondwatertrap in het plangebied is niet bepaald, maar de poldervaaggronden ten noorden van het plangebied hebben grondwatertrap VI. Dit betekent dat de hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm –mv ligt en de laagste grondwaterstand dieper dan 120 cm –mv.⁸

De grondwaterstand is van invloed op de conservering van organische archeologische resten, zoals hout, leer en bot. Deze resten worden boven de laagste grondwaterstand niet of slecht geconserveerd verwacht.

⁶ Mulder e.a., 2003

⁷ www.dinoloket.nl

⁸ Jongmans e.a., 2013

2.6 Beschrijving van het historische gebruik

Bewoningsgeschiedenis

In de Vroege Middeleeuwen maakt Overflakkee deel uit van het Land van Voorne, dat een groot deel van het gebied tussen Maas- en Scheldemonding omvat. De exacte omvang van het Land van Voorne is niet bekend, maar het heeft in ieder geval de eilanden Voorne (Oostvoorne), Goeree (Westvoorne) en Overflakkee (Zuidvoorne) omvat en mogelijk ook de eilanden Schouwen, Duiveland en Tholen. Historische gezien hoorde het Land van Voorne bij het graafschap Zeeland. De heren van Voorne waren ook burggraaf⁹ van Zeeland. Na het uitsterven van het geslacht Van Voorne werd het land verenigd in een personele unie met het graafschap Holland.¹⁰

Het Land van Voorne werd in de Middeleeuwen door mariene erosie steeds kleiner. Het gebied van het eiland Overflakkee was in de 13^e eeuw niet meer dan een verzameling slikken en schoren. Vanaf de late 13^e eeuw werden de hoog opgeslibde schorren ingepolderd. De oudste polders worden vormen de kernen van het later eiland Overflakkee: Polder Dirksland (1285), het Polder Oudeland (van Sommeldijk; 1341), Polder Oudeland van Middelharnis (1465) en Polder Oudeland van Oude-Tonge (1481). De oudste vermelding van Middelharnis dateert uit 1466, dus van direct na de inpoldering. De naam heeft waarschijnlijk de betekenis van 'middelste schapenweide in een schorregebied'.¹¹

Historisch kaartmateriaal

Oorspronkelijk lagen Middelharnis en het naastgelegen Sommeldijk aan een getijdegeul, het Zuidwater. In figuur 9 is de situatie te zien rond circa 1750. Het betreft het plan voor de aanleg van een nieuwe haven, omdat de getijdegeul, het Zuidwater, waaraan Middelharnis en Sommeldijk liggen, aan het verzanden is. Het plangebied ligt ten oosten van de haven en de bebouwing hierlangs. In het zuidelijke deel van het plangebied ligt de Spuikolk. Direct ten zuiden van de kolk ligt een bebouwingslint langs de Westdijk.

In de tweede helft van de 18^e eeuw wordt inderdaad een nieuwe haven aangelegd, maar niet volgens het plan uit 1758. De nieuwe situatie is weergegeven op de kadastrale minuut uit de periode 1811 – 1832 (zie figuur 10). Het plangebied beslaat percelen 1 (weiland), 2 (schuur), 3 (sloot), 4 (watering; de Spuikolk) en een deel van 5 (schuur). Langs het spui ligt de Spuidijk en in het noordwesten van het plangebied liggen de Sommeldijkse haven en de havendijk.

Rond 1880 (figuur 11A) is in het plangebied langs de Spuikolk, ook bebouwing aanwezig. De Spuikolk wordt na de Tweede Wereldoorlog (figuur 11C) gedempt. Rond 1965 (figuur 11D) is de hele locatie bebouwd. Veel van de bebouwing wordt na 1999 (figuur 11E) weer gesloopt.

Op dit moment zijn er nog drie woningen aanwezig in het plangebied: Spui 8 uit 1960, Spui 50 uit 1897 en Visserstraat 63 uit 1920.

Rijks- en gemeentemonumenten binnen attentiegebied

Binnen het plangebied liggen geen rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten of MIP-objecten. Net buiten het plangebied liggen wel een aantal rijksmonumenten en MIP-objecten. Het betreft Visserstraat 72, Visserdijk 3, 5 en 11, Kaai 1, 3 en 5 en de Westdijk 38 en 50. Het belang van deze panden voor het plangebied is gering. Het geeft voornamelijk aan dat het plangebied in het historische centrum van Middelharnis ligt.

⁹ Burggraven waren militaire bestuurders voor de landsheer, in dit geval de graven van Zeeland.

¹⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Land_van_Voorne

¹¹ Berkel & Samplonius, 2006

Tweede Wereldoorlog

Om vast te stellen of mogelijke archeologische waarden uit de Tweede Wereldoorlog in het plangebied aanwezig zijn, is een aantal publicaties geraadpleegd.¹² Het raadplegen van deze bronnen geeft geen redenen om aan te nemen dat er archeologische waarden uit de Tweede Wereldoorlog in het plangebied te verwachten zijn.

2.7 Archeologische waarden

Archeologische verwachtingskaart gemeente Goeree-Overflakkee

Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Goeree-Overflakkee (figuur 12), heeft het historische centrum van Middelharnis, en daarmee ongeveer de helft van het plangebied, een waarde 'archeologie 3'. De dijk van de Polder Oudeland van Middelharnis, buiten de historische kern, heeft een waarde 'archeologie 4'. Het overgrote deel van Goeree-Overflakkee, inclusief de gedempte watertangen in het plangebied, heeft geen archeologische waarde.

AMK-terreinen binnen het onderzoeksgebied

Binnen het onderzoeksgebied (of op Overflakkee) liggen geen archeologische monumenten (AMK-terreinen).

In het verleden uitgevoerde archeologische onderzoeken binnen het onderzoeksgebied

Binnen het onderzoeksgebied zijn in de afgelopen jaren door verschillende bedrijven en instellingen in totaal acht archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het gaat daarbij om bureau- en/of booronderzoeken (zie figuur 13 en bijlage 2). Geen van de onderzoeken heeft tot vondsten of vervolg geleid.

Vondstmeldingen binnen het onderzoeksgebied

In de omgeving van het plangebied staat een archeologische waarneming geregistreerd. Het betreft de laatmiddeleeuwse kerk van Middelharnis (zie figuur 13 en bijlage 3).

2.8 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op grond van het bureauonderzoek is de volgende gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld (zie Tabel II).

Binnen het plangebied worden in de ondergrond getijdeafzettingen van het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk) verwacht, die in het Mesolithicum en Neolithicum zijn afgezet. Op deze mariene afzettingen is in de periode Neolithicum – IJzertijd een pakket Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop) gevormd. Vanaf de Romeinse tijd is dit Hollandveen (grotendeels) verdwenen door mariene erosie en is een dik pakket getijdeafzettingen van het Laagpakket van Walcheren (Formatie van Naaldwijk) afgezet. In 1465 is de Polder Oudeland van Middelharnis aangelegd en is Middelharnis zelf gesticht. Het plangebied ligt oorspronkelijk buitendijks, tegen de dijk aan en pal ten westen van de haven. In de tweede helft van de 18^e eeuw is de nieuwe haven aangelegd en in de loop van de 19^e eeuw wordt het plangebied volgebouwd. In de zuidelijke helft van het plangebied heeft de spuikolk gelegen, die na de Tweede Wereldoorlog is gedempt.

¹² Amersfoort & Kamphuis, 1990/De Jong, 1969 – 1994/ikme.nl/VEO Bommenkaart/Ruimingskaart/Klep & Schoenmaker, 1995/Zwanenburg, 1990.

Tabel II. Gespecificeerde archeologische verwachting

Archeologische periode	Verwachting en complextype	Te verwachten resten	Relatieve diepte t.o.v. het maaiveld
Laat-Paleolithicum – Late Middeleeuwen	-	-	-
Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	Hoog; bewoningssporen	cultuurlagen, ophooglagen; sloten/greppels, afvalkuilen, paalkuilen, waterputten, funderingsresten; aardewerk, houtskool, (on)verbrand bot, verbrand leem, baksteen, metaal, glas, hout, fosfaatvlekken	In de top van de Walcheren-afzettingen

Doordat in het plangebied de jonge afzettingen van Walcheren worden verwacht en oudere potentiële archeologische niveaus (Hollandveen) zijn verdwenen, is de archeologische verwachting voor de periode tot de aanleg van de Polder Oudeland van Middelharnis in 1465, nihil. Het plangebied heeft door de ligging naast, en later in, het historische centrum van Middelharnis een hoge archeologische verwachting voor archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Voor de 15^e tot en met de 18^e eeuw zal die verwachting voornamelijk bestaan uit *off site*-resten van de bewoning langs de Westdijk en de Oude Haven, zoals bijvoorbeeld afvallagen in de Spuikolk. Vanaf de late 18^e eeuw zijn ook bewoningssporen te verwachten, zoals funderingsresten. De maaiveldhoogte in het noordelijke deel van het plangebied wijst er op dat er historische ophoogpakketten aanwezig zijn waarin funderingsresten bewaard zijn gebleven.

3 CONCLUSIE EN ADVIES

Uit het vooronderzoek kan worden geconcludeerd dat in het plangebied archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen (na 1465) en de Nieuwe tijd worden verwacht. Deze resten, onder andere in de vorm van ophooglagen en funderingsresten, worden vanaf het maaiveld verwacht en worden daarom bedreigd door de voorgenomen ontwikkelingen.

Econsultancy adviseert om bij de op handen zijnde bestemmingsplanwijziging de bestaande dubbelbestemmingen te handhaven. Bij toekomstige vergunningplichtige bodemingrepen zal eerst verder onderzoek nodig zijn om de archeologische waarde van het gebied vast te stellen. Dit onderzoek kan, omdat er ook funderingsresten worden verwacht, het best worden uitgevoerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek, karterende/waarderende fase, door middel van proefsleuven.

Bovenstaand advies is van Econsultancy. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat de bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Goeree-Overflakkee), die vervolgens een besluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethode. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Econsultancy wil de opdrachtgever er daarom ook op wijzen dat, mochten tijdens de geplande werkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen, er conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016 een meldingsplicht geldt bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed¹³, de gemeente Goeree-Overflakkee of de provincie Zuid-Holland).

¹³ Infodesk email: info@cultureelerfgoed.nl of tel: 033-4217456.

LITERATUUR

- Amersfoort, H., & Kamphuis, P. (1990). *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied*. 's-Gravenhage.
- Barends, S., Baas, H., Harde, M. d., Renes, J., Stol, T., Triest, J. v., et al. (2005). *Het Nederlandse landschap. Een historisch geografische benadering*. Utrecht: Matrijs.
- Berkel, G. v., & Samplonius, K. (2006). *Nederlandse plaatsnamen, Herkomst en historie*. Utrecht.
- Bosch, J. (2005). *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht: NITG-TNO.
- Brouwer, F., & Werf, M. v. (2012). *Vergraven gronden: inventarisatie van 'diepe' grondbewerkingen, ophogingen en afgravingen*. Wageningen: Altera.
- Jong, L. d. (1969 - 1994). *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*. 's-Gravenhage.
- Jongmans, A., Berg, M. v., Sonneveld, M., Peek, G. W., & Berg van Saparoea, R. v. (2013). *Landschappen van Nederland*. Wageningen.
- Koomen, A., & Maas, G. (2004). *Geomorfologische Kaart Nederland (GKN); Achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand*. Wageningen: Alterra.
- Mulder, E. d., Geluk, M., Ritsema, I., Westerhof, W., & Wong, T. (2003). *De ondergrond van Nederland*. Houten.
- Provincie Zeeland. (2017). *Besluit van gedeputeerde staten van Zeeland houdende de Regeling aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de provincie Zeeland*. Provincie Zeeland.
- Vos, P., & Vries, S. d. (sd). *2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)*. Opgeroepen op 11 30, 2015, van www.archeologieinnederland.nl
- Vries, F. d., Groot, W. d., Hoogland, T., & Denneboom, J. (2003). *De Bodemkaart van Nederland digitaal; Toelichting bij inhoud, actualiteit en methodiek en korte beschrijving van additionele informatie*. Wageningen: Alterra.
- Zwanenburg, G. (1990). *En nooit was het stil - Kroniek van een luchtoorlog*. Emmen: Koninklijke Luchtmacht/Bureau Drukwerk en Formulierenbeheer.

BRONNEN

AHN; internetsite, november 2018.
<http://www.ahn.nl>

Archeologisch informatiesysteem Archis3, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Amersfoort, november 2018.
<https://archis.cultureelerfgoed.nl>

Bodemloket, internetsite, november 2018.
<http://www.bodemloket.nl>

Beeldbank Cultureelerfgoed; internetsite, november 2018
<http://www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

Dinoloket; internetsite, november 2018.
<http://www.dinoloket.nl/>

Indicatieve kaart Militair Erfgoed; internetsite, november 2018.
<http://www.ikme.nl/>

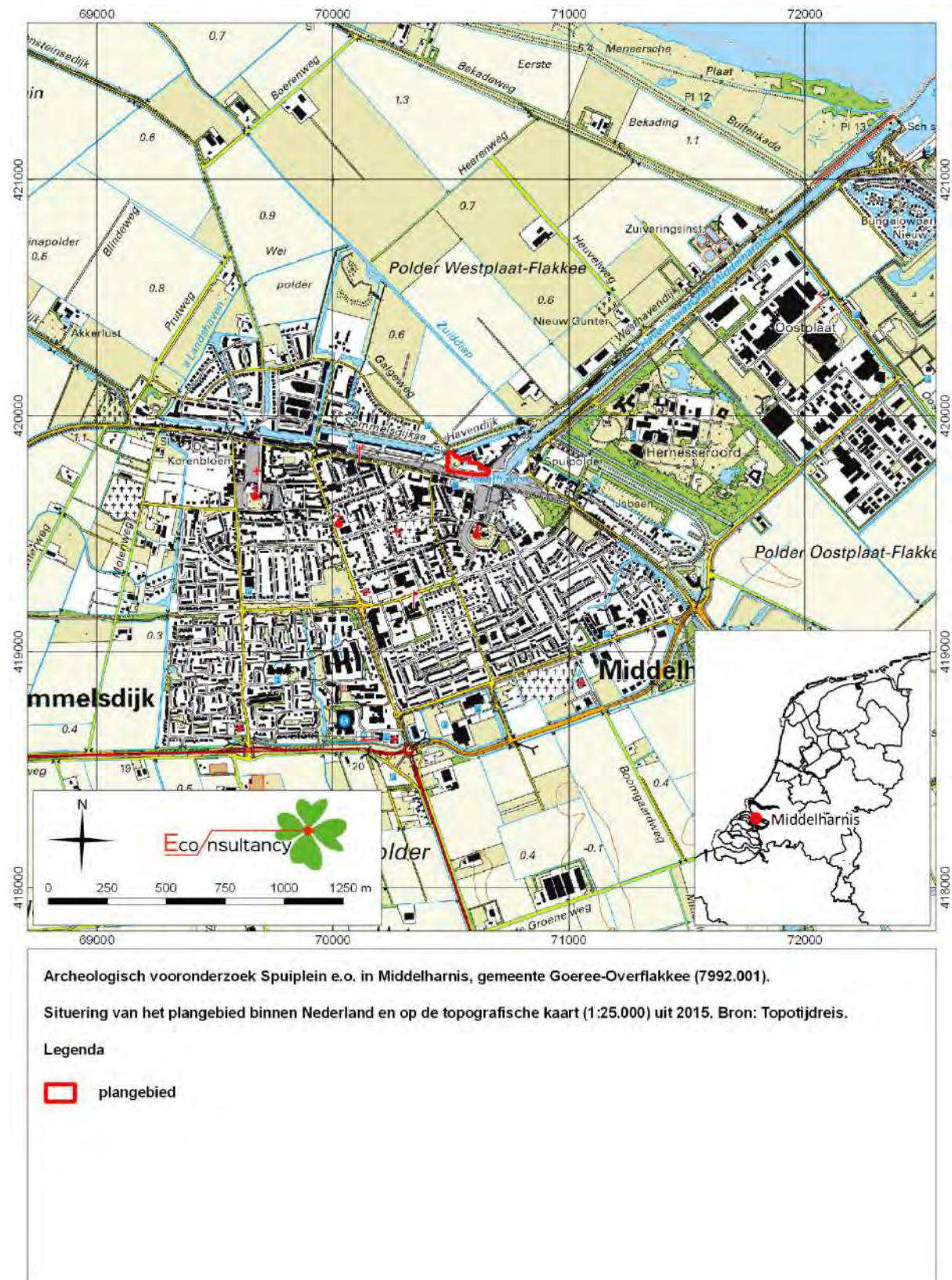
Kadaster Topotijdreis; internetsite, november 2018.
<http://www.topotijdreis.nl/>

Ruimingskaart; internetsite, maart 2018.
<http://www.beobom.nl/ruimingskaart/>

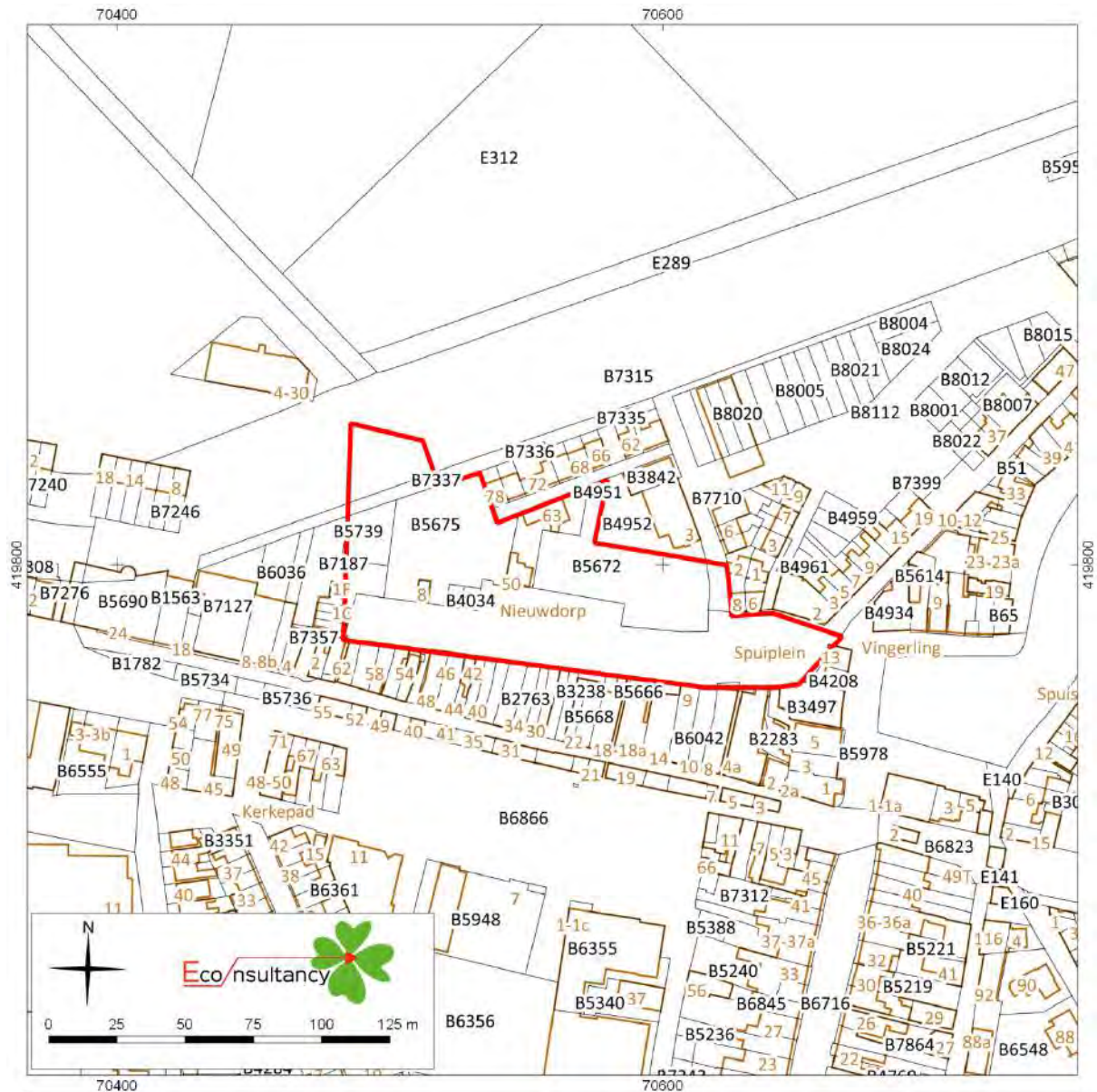
SIKB; internetsite, november 2018.
<http://www.sikb.nl>

VEO Bommenkaart; internetsite, maart 2018.
<http://www.explosievenopsporing.nl/veo-bommenkaart/>

Figuur 1. Ligging van het plangebied binnen Nederland

Figuur 2. Het plangebied op de kadastrale kaart

Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op de kadastrale kaart. Bron: Kadaster/PDOK.

Legenda

- plangebied
- kadastrale grens
- bestaande bebouwing

Figuur 3. *Het plangebied op een luchtfoto*

Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op de kadastrale kaart. Bron: Kadaster/PDOK.

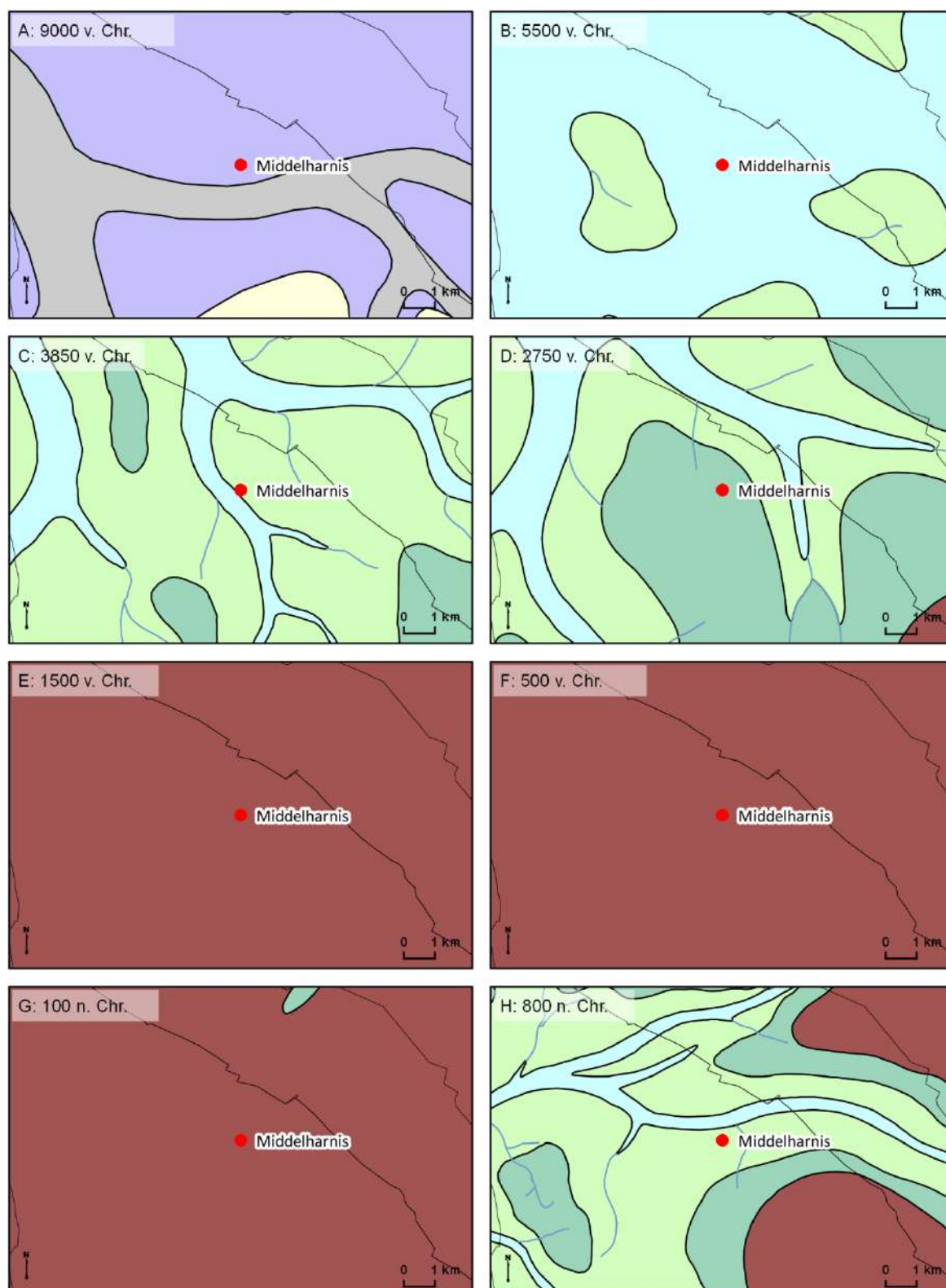
Legenda

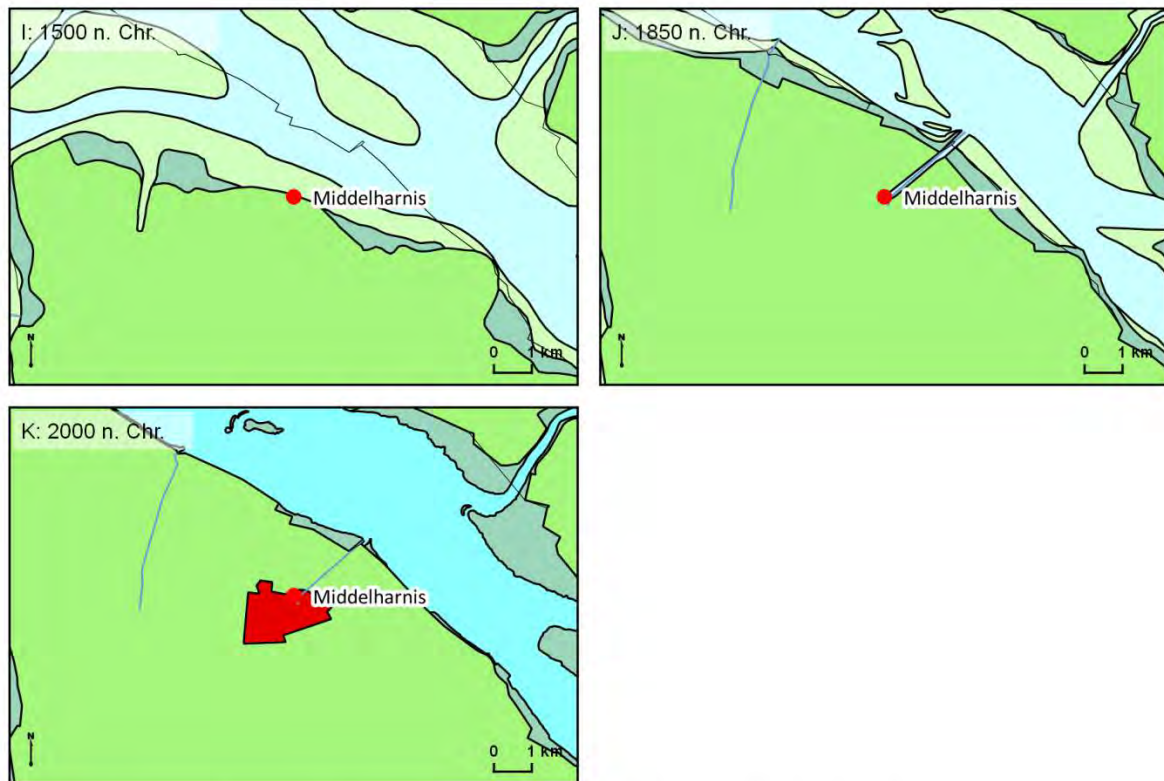
 plangebied

Figuur 4. Toekomstige situatie

Figuur 5. Paleogeografische ontwikkeling in het plangebied

Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op paleogeografische kaarten van Nederland. Bron: Vos & De Vries (2015)

Legenda

plangebied

Holoceen landschap

- Kustduinen**
 - Hoog duin
 - Duin en strandwallen
 - Laag duin
- Landduinen**
 - Sluifzand gebied
- Overstroomde gebieden**
 - Wadden en slikken
 - Riviervalken en kwelders
 - Kwelderwallen
- Veen gebieden**
 - Veen
- Antropogene gebieden**
 - Ingedijkt overstroomingsgebied
 - Droogmakerijen
 - Stedelijk gebied
- Permanent onderwater**
 - Binnenwater
 - Buitenwater

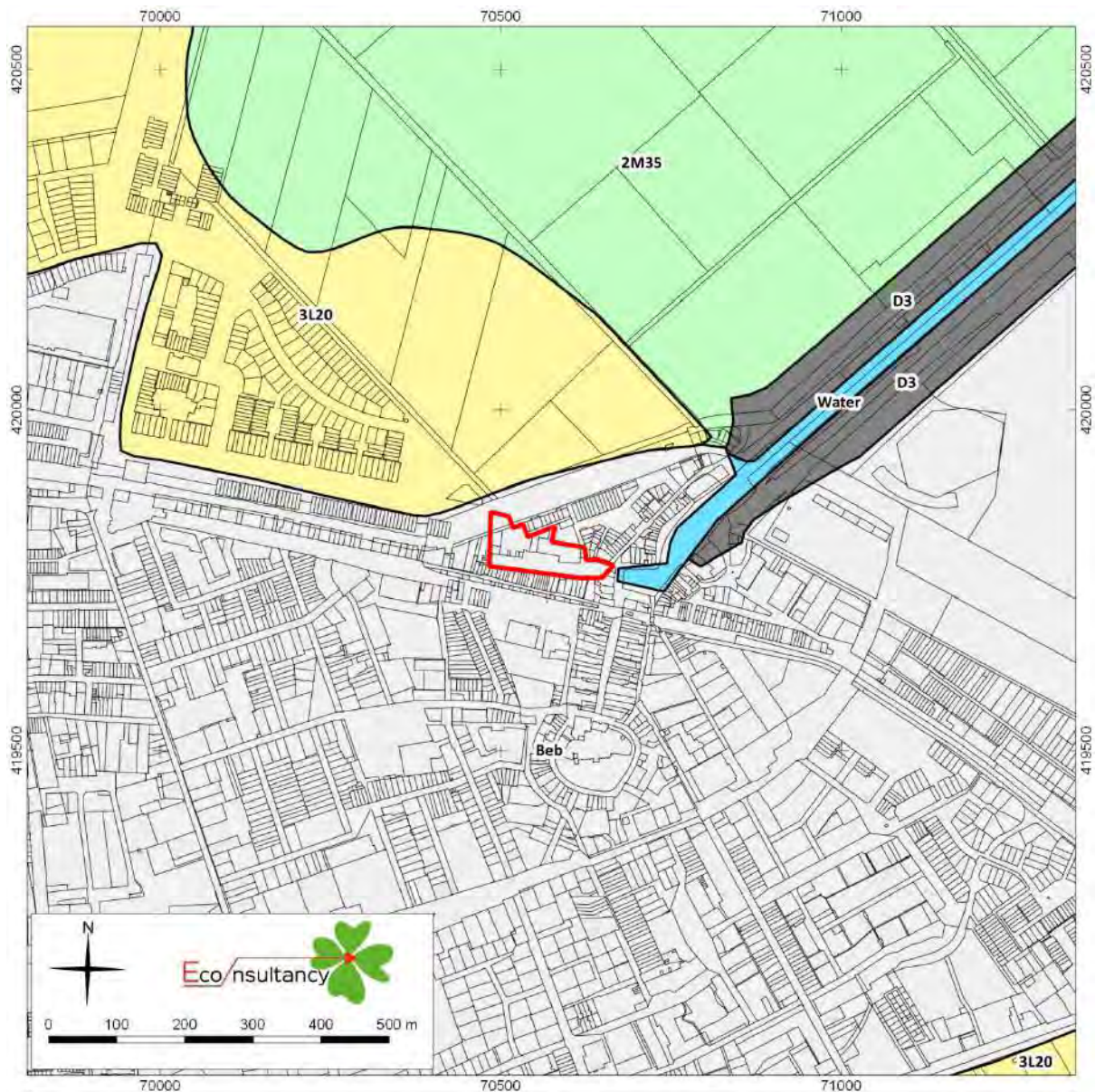
Pleistoceen landschap

- Beekdal- en rivierengebied
- Pleistoceen zandgebied, beneden 16 m -NAP
- Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP
- Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP
- Riverduinen
- Gestuwd gebied
- Lössgebied
- Tertiaire en oudere afzettingen

Symbolen

- Outline Nederland
- Provinciegrens
- Waterlopen
- Steden

Figuur 6. *Het plangebied op de geomorfologische kaart*

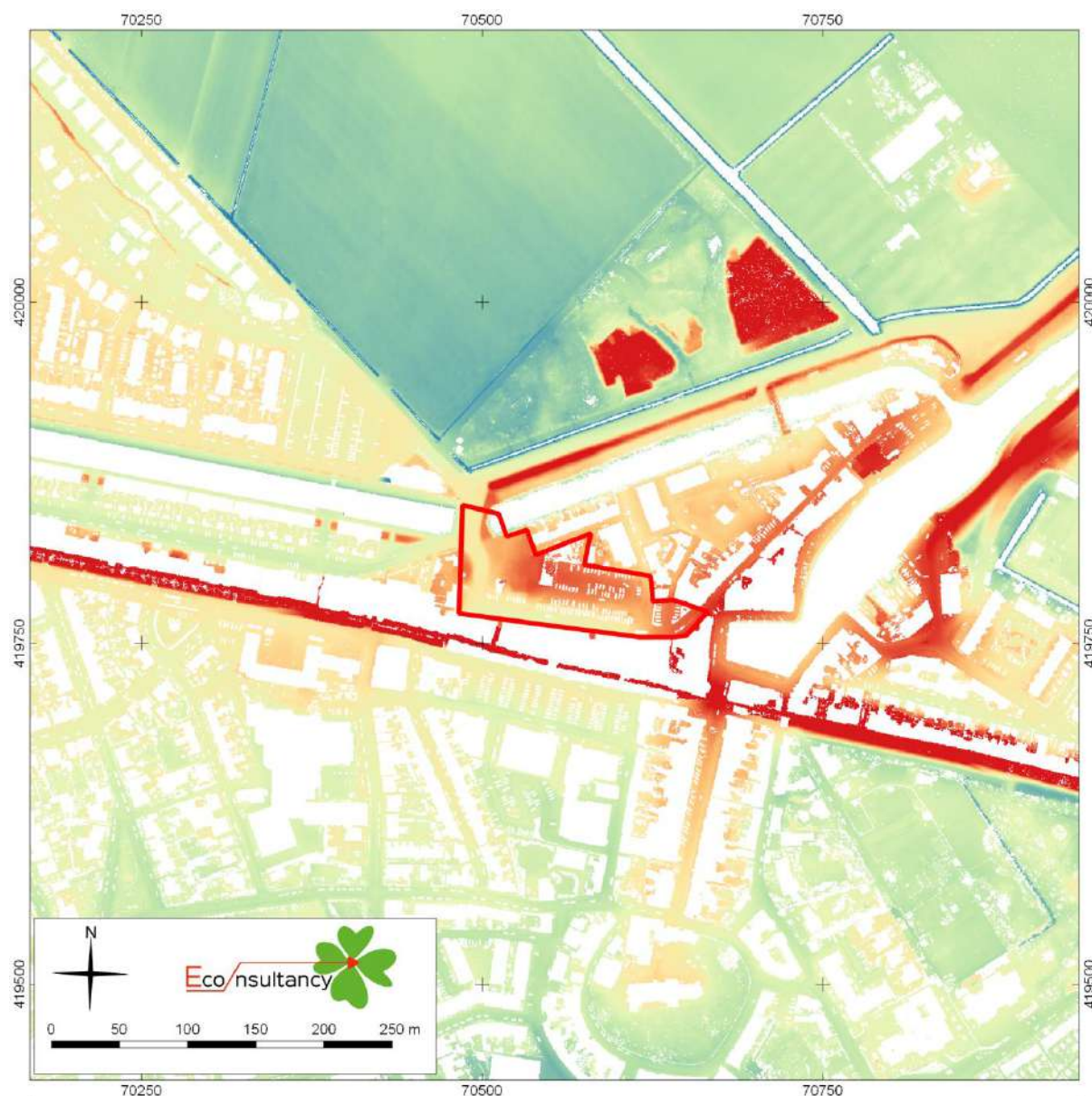
Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op de geomorfologische kaart. Bron: Koomen en Maas (2004).

Legenda

- plangebied
- welvingen
- vlakten
- antropogene vormen
- bebouwing
- water

Figuur 7. Maaiveldhoogte in het plangebied

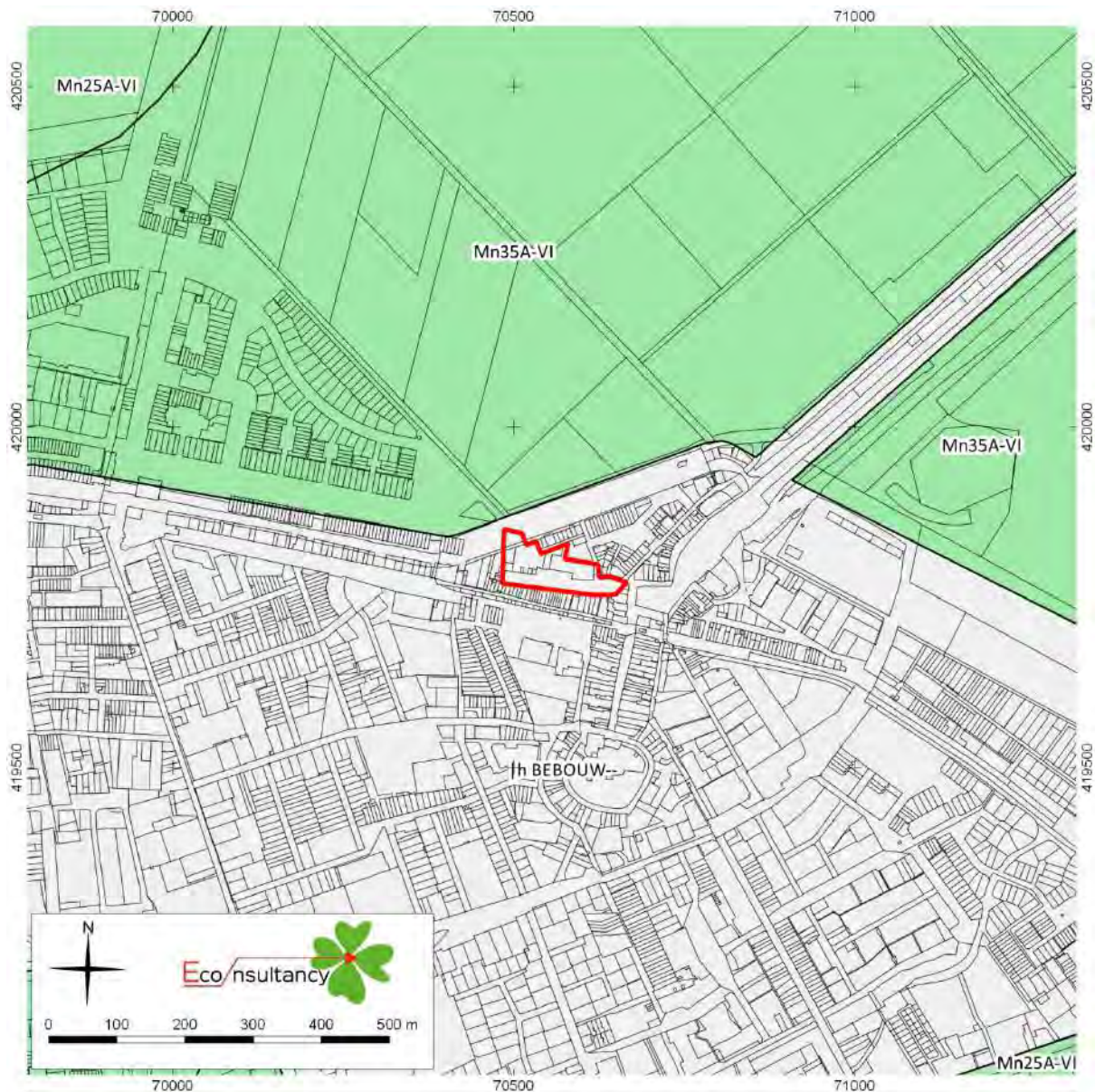
Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op het AHN3. Bron: PDOK.

Legenda

 plangebied	 1
maaiveldhoogte (m NAP)	 1.5
 -0.5	 2
 0	 2.5
 0.5	 3

Figuur 8. *Het plangebied op de bodemkaart*

Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op de bodemkaart van Nederland (1:25.000). Bron: Vries e.a. (2003).

Legenda

- plangebied
- bebouwing
- poldervaaggronden

Figuur 9. Het plangebied op een kaart uit 1758

Figuur 10. Het plangebied op de kadastrale minuut uit de periode 1811 - 1832

Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op de kadastrale kaart. Bron: Kadaster/PDOK.

Legenda

 plangebied

Figuur 11. *Het plangebied op historisch kaartmateriaal*

Situatie circa 1880. Bron: Topotijdreis.

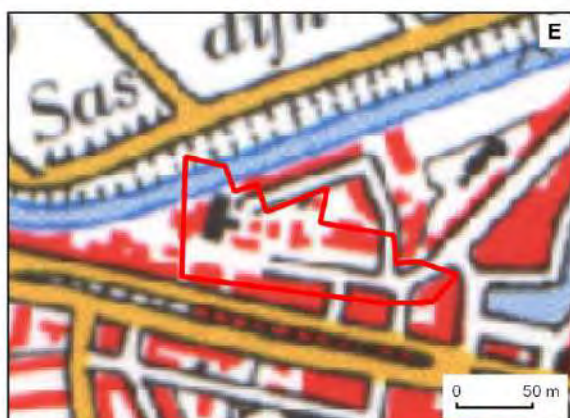
Situatie circa 1920. Bron: Topotijdreis.

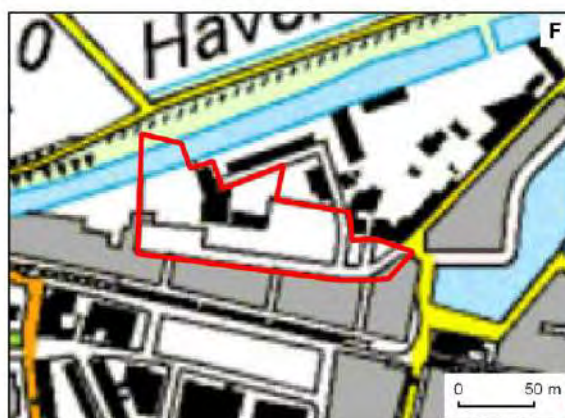
Situatie circa 1950. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1973. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1990. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1999. Bron: Topotijdreis.

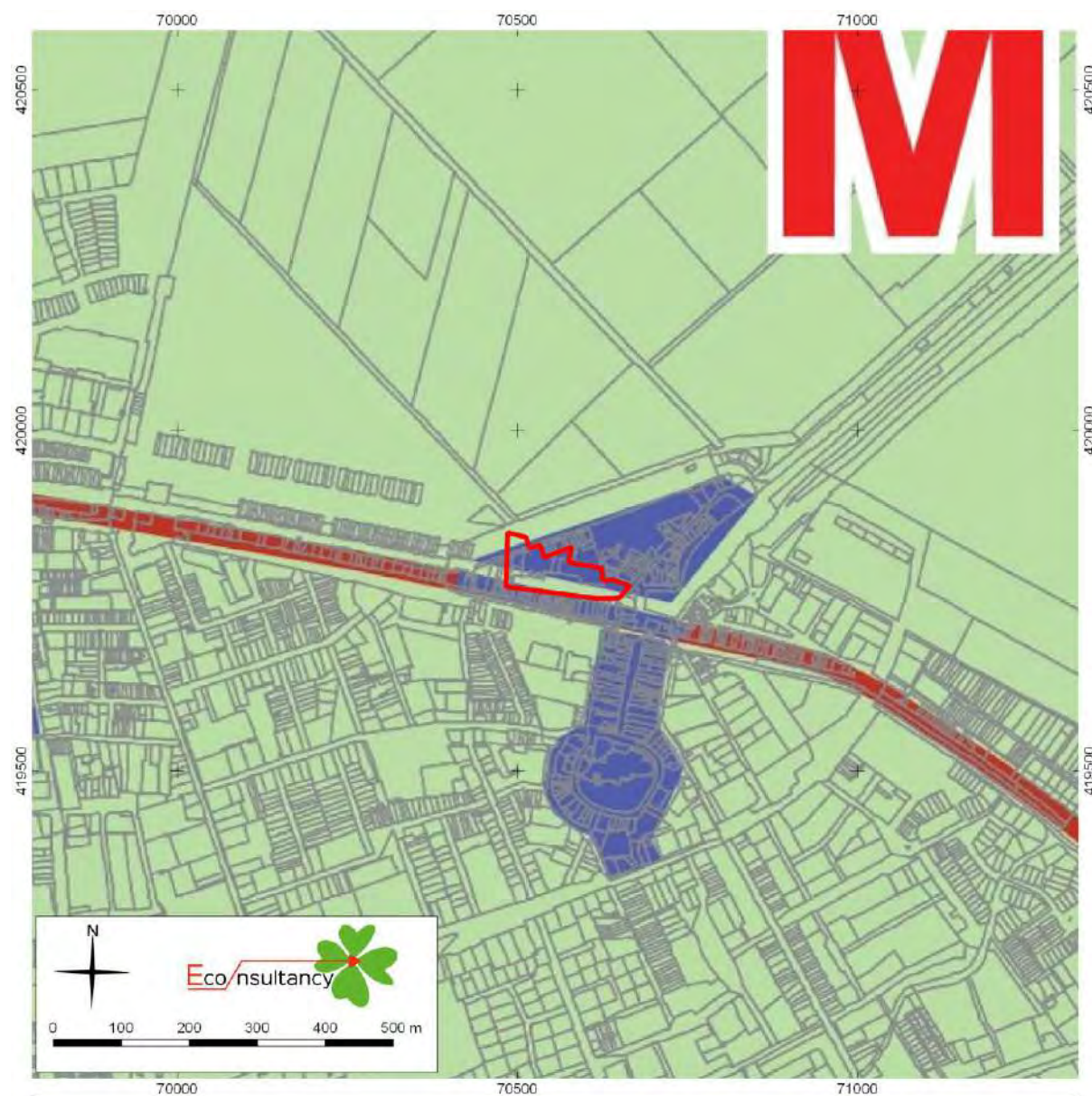
Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op historische kaarten uit de 20e eeuw.

Legenda

plangebied

Figuur 12. *Het plangebied op de gemeentelijke beleidskaart*

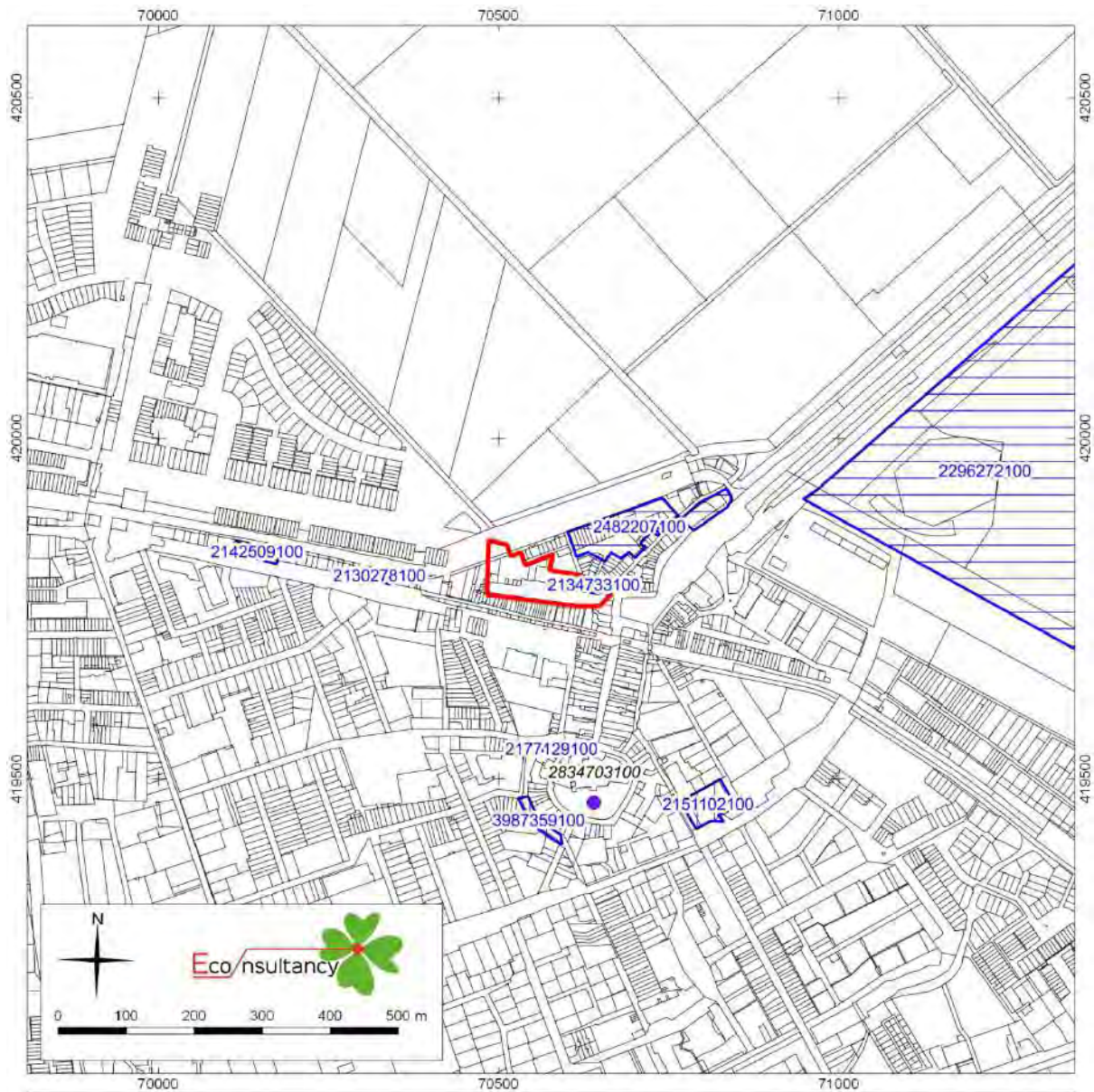
Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Het plangebied op de gemeentelijke beleidskaart. Bron: gemeente Goeree-Overflakkee.

Legenda

- plangebied
- archeologische waarde
- waarde 3; >100 m2/>30 cm -mv
- waarde 4; >500 m2/>50 cm -mv
- geen waarde

Figuur 13. Archeologische waarden en onderzoeken

Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Archeologische waarden en onderzoeken in de omgeving van het plangebied. Bron: Archis3, AMK.

Archeologisch vooronderzoek Spuiplein e.o. in Middelharnis, gemeente Goeree-Overflakkee (7992.001).

Legenda bij de archeologische waarden- en onderzoekenkaart.

plangebied

Uitgevoerde onderzoeken

- bureauonderzoek
- booronderzoek
- proefsleuven
- begeleiding
- opgraving
- overig

AMK-terreinen

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde beschermd

Vondsten

complextype

- nederzetting
- grafcontext
- verdedigingswerk
- religieuze context
- onbepaald

datering

- Paleolithicum
- Mesolithicum
- Neolithicum
- Bronstijd
- IJzertijd
- Romeinse tijd
- Middeleeuwen
- Nieuwe tijd
- Onbepaald

Bijlage 1 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie					
11.755 12.745 13.675 14.025 15.700 29.000 50.000 75.000 115.000 130.000 370.000 410.000 475.000 850.000 2.600.000	Kwartair	Laat	Holoceen					1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Bortel	Formatie van Beegden
			Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye					
					Allerød (warm)							
					Vroege Dryas (koud)							
					Bølling (warm)							
					Laat-Pleniglaciaal				3			
			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Midden-Pleniglaciaal								
				Vroeg-Pleniglaciaal	4							
				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a							
			5b									
		5c										
		5d										
		Eemien (warme periode)	5e		Eem Formatie							
		Midden	Midden	Saalien (ijstijd)		6	Formatie van Urk					
				Holsteinien (warme periode)								
Elsterien (ijstijd)												
Cromerien (warme periode)				Formatie van Sterksel								
Vroeg	Pre-Cromerien											

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden							
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd							
1500				Vb1		Middeleeuwen							
450				Va		Romeinse tijd							
0		Midden	Subborea koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd							
12				IVa		Bronstijd							
800				III		Neolithicum							
815	2650	II	Mesolithicum										
2000		I		Laat-Paleolithicum									
3755	5000	Vroeg	Borea warmer		den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Laat-Paleolithicum							
4900				Laat-Pleistoceen			Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	LW III	parklandschap				
5300										Weichselien (ijstijd)	Late Dryas	LW II	dennen- en berkenbossen
7020	8000												
8240	9000	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	Vroege Dryas		open vegetatie met kruiden en berkenbomen								
8800				Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)		Bølling	perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra						
11.755	10.150							Midden-Pleistoceen	Eemien (warme periode)	loofbos	Midden-Paleolithicum		
12.745	10.800											Saalien (ijstijd)	
13.675	11.800												
14.025	12.000												
15.700	13.000												
35.000													
75.000													
115.000													
130.000													
300.000													

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 2 Onderzoeksmeldingen

Binnen het onderzoeksgebied zijn in de afgelopen jaren door verschillende bedrijven en instellingen in totaal acht archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het gaat daarbij om bureauonderzoeken en booronderzoeken (verkenkend/karterend)

Zaaknummer (OM-nummer)	Situering t.o.v. plangebied	Aard, uitvoerder en resultaten van het onderzoek
2134733100 (19546)	90c meter ten oosten	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Spuiplein Middelharnis Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 26-10-2006 00:00:00 Resultaat: Het betreft een bureauonderzoek met veldtoets n.a.v. voorgenomen bouwwerkzaamheden. Er zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.
2482207100 (66560)	150c meter ten noordoosten	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Vissersdijk Middelharnis Uitvoerder: IDDS Archeologie B.V. Datum: 1-1-2015 00:00:00 Resultaat: ????
2130278100 (18917)	250c meter ten westen	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Zandpad 36 Tot En Met 40 Middelharnis Uitvoerder: BILAN Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse Datum: 15-9-2006 00:00:00 Resultaat: BILAN 2006: Geen vervolgonderzoek. De provincie Zuid-Holland nam het selectieadvies over (d.d. 04-12-2006).
2177129100 (22852)	250c meter ten zuiden	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Ring 6-10 Middelharnis Uitvoerder: Sagro Milieu Advies Zeeland BV Datum: 4-5-2007 00:00:00 Resultaat: Algemeen: - Archeologisch Bureauonderzoek: SMA projectnummer 2376013. - Kadastrale percelen: Middelharnis, B, 5593 - Projectmedewerkers: - Brand Klooster, Anne-Marie Visser, Jochem Boschloo - Diversen: - Gebiedsontrek kan afwijken van de werkelijke omvang
3987359100	350c meter ten zuiden	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Middelharnis Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 9-2-2016 00:00:00 Resultaat: ?????
2142509100 (20661)	400c meter ten westen	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Zandpad 118-126 Middelharnis Uitvoerder: SOB Research Datum: 15-1-2007 00:00:00 Resultaat: Bureauonderzoek en IVO d.m.v. grondboringen t.b.v. sloop bestaande bebouwing en geplande nieuwbouw binnen plangebied. geen verder onderzoek
2151102100 (21869)	400c meter ten zuidoosten	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Steneweg 1 Middelharnis Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2-4-2007 00:00:00 Resultaat: Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Derhalve wordt er geen vervolgonderzoek aanbevolen.
2296272100 (42289)	950c meter ten oosten	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Hernesseroord Middelharnis Uitvoerder: Vestigia BV Datum: 29-7-2010 00:00:00 Resultaat: Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie heeft een bureauonderzoek uitgevoerd met betrekking tot het plangebied Hernesseroord te Middelharnis, gemeente Middelharnis. Het plangebied ligt ten noordoosten van Middelharnis, en wordt begrensd door de Oosthavendijk, Heuvelweg,

		Dwarsweg en Spuidijk. De oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 43 hectare. Het plangebied zal de komende jaren ingrijpende veranderingen ondergaan. Van een betrekkelijk gesloten zorginstelling voor verstandelijk gehandicapten zal Hernesseroord een open woonpark worden, verweven in de structuur van Middelharnis. Een deel van de bestaande bebouwing zal worden gesloopt; daarnaast zal nieuwbouw van woningen worden gerealiseerd, infrastructuur worden aangelegd en worden de aanwezige waterpartijen opnieuw ingericht. Hierbij zal de bodem tot nog onbekende diepte worden verstoord. Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied is gelegen op een locatie die tot 1808 buitendijks gebied is geweest. Met de vorming van het Haringvliet rond 1000 na Chr., en diverse stormvloed en zoals de St. Elisabethsvloed in 1421, is het aannemelijk dat alle sporen uit voorgaande periodes door het water zijn -opgeruimd-. Op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland heeft het plangebied geen archeologische verwachting meegekregen, op een kleine strook langs de zuidoostrand van het plangebied evenwijdig aan de Dwarsweg na, die met een -kleine kans op archeologische sporen- is aangeduid. Op basis van het bureauonderzoek is het aannemelijk dat ook voor deze strook deze kans minimaal is dat zich hier nog waardevolle archeologische resten bevinden. Op basis van de onderzoeksresultaten adviseert Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie daarom geen nader archeologisch onderzoek en ziet geen bezwaar in de voortgang van de bouwplannen. Gezien het nooit volledig is uit te sluiten dat tijdens eventueel grondverzet een -toevondst- wordt gedaan, is het wenselijk de uitvoerder van dit grondwerk te wijzen op de plicht om hiervan zo spoedig mogelijk melding te doen bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In zeer uitzonderlijke gevallen kan de Minister, indien noodzakelijk, het werk voor enige tijd stilleggen zodat onderzoek verricht kan worden. Schade toegebracht door de vertraging zal naar redelijkheid worden vergoed (monumentenwet 1988 Wamz artikel 53, 56-8). geen vervolgonderzoek
--	--	--

Bijlage 3 Vondstmeldingen

Zaaknummer (Waarnemingsnr.)	Locatie t.o.v. plan- gebied	Omschrijving
2834703100	300 meter ten zuiden	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd :

